

Innledning

I årgang 1999 fokuserer Retfærd bl.a. på relasjonen rett og moral. Vi hadde tenkt oss en teoretisk vinkling på problematikken, så som i Lars D. Erikssons artikkel i forrige nummer. Av en tilfeldighet har vi, dessverre, havnet i en meget konkret eksemplifisering av temaet. I Retfærd nr 82 presenterte vi en artikkel om miljøetikkk av Klaus Bosselmann. Vår sak handler ikke om etikk i forhold til miljø, men om forskningsetikk. Om dette skriver Bosselmann: «Å lyve for en venn eller forfalske vitenskapelige data er eksempel på slike grenser [at etikken setter grenser for handlefriheten]. Begge deler betraktes som like uetisk eller umoralsk; i det første tilfellet er offeret en enkeltperson, i det andre tilfellet et fellesskap – det vitenskapelige fellesskap eller samfunnet som sådant.» (Retfærd 82, s 32, annet avsnitt).

Anne Christophersen i den norske redaksjonen, som delvis arbeidet med oversettelsen av Bosselmanns tekst fra engelsk til norsk, oppdaget under sitt forskningsopphold i Berkeley, California at nøyaktig samme tekst finnes i kapittel 1 i *Earth's Insights* (University of California Press) av J. Baird Callicott.

Som ett eksempel på ordlikheten i de to tekstene kan vi vise hvordan det ovenfor siterte avsnittet skrives i originalene. Bosselmann skriver i sin artikkel: «Lying to a friend and falsifying scientific data are such examples. Both are regarded as equally unethical or immoral, while in the former

case the victim is an individual and in the latter a community – the scientific community or society itself.»

Callicott skriver i sin bok: «Lying to a friend and falsifying scientific data are examples, respectively. Both are regarded as equally unethical or immoral, though in the former case the victim is an individual and in the latter a community – the scientific community, or society itself.»

I en forklarende engelsk tekst i dette nummeret redegjør den norske redaksjonen for hele forløpet.

En triveligere sak i dette nummeret er at vi publiserer et nytt perspektiv på retten – urfolkernes perspektiv. I vår reklamebrosjyre presenteres Retfærd som «Tidskriften som *betraktar* rätten från *andra synvinklar än de traditionella*». Som eksempel på utradisjonelle synsvinkler der Retfærd har vært særskilt engasjert er kvinneretten, miljøretten og mer generelt, nedenfraperspektivet. I 1999 tok den nordnorske samer Ande Somby doktorgraden ved Universitetet i Tromsø på avhandlingen «Juss som retorikk». Det var da 358 år siden forrige gang en same tok juridisk doktorgrad, idet den svenske sørsamer Johan Jonä disputerte i 1641 i Leyden. Ved å se seg tilbake har Somby hentet inspirasjon så vel fra den klassiske retorikken som den muntlige formen og fortellingene som er sentrale i samekulturen. Ved å leve i nuet mener han at retten som system skal ha en praktisk funksjon

og at beslutningene må være av en slik karakter at folk kan leve med dem. Det kan oppfattes som et paradoks at Somby, som tradisjonell joiker ønsker å fortelle at den juridiske teori må moderniseres for å betjene det postmoderne samfunn. Men i den postmodernistiske tenkemåten ligger en modell som kritiserer det monolittiske bildet av det nasjonale rettssystemet som ett. Med hjelp av postmodernistisk teori ønsker han å skissere en mulig utvidelse av det rettslige analysefeltet.

Somby opplever fra tid til annen at det på grunn av hans samiske bakgrunn stilles et spørsmålsteget ved hans objektivitet. Valget for ham er da enten å bli bakbundet av et objektivitetskriterium som forvalter en norsk normalitet eller å gå åpent ut med at hans analyser (og resultater?) er preget av hans samiske samfunnsperspektiv. Ånde Somby har valgt å gjøre det siste. De forskningspolitiske alternativene for den samiske entré inn i vitenskapens rom er, i følge Somby, enten å imitere den vestlige verden sin forskning, å forske på grunnlag av egne tradisjoner, eller å prøve å finne nye veier å gå for forskningen. Somby tror på en bevegelse mellom disse tre strategier – uten en gang å være seg bevisst når man gjør det ene eller det andre.

Vi publiserer førsteopponent Hanne Petersens opposisjon – «Talekunst og juridisk litteratur» – og Sombys prøveforelesning – «Når Høyesterett gjentar no Pardon» – over oppgitt emne. Prøveforelesningen over selvvalgt emne kan dessverre ikke publiseres da den ble fremført uten manuskript. Det siste er illustrerende for Somby. Det er retorikken såvel i teori som i

praksis som engasjerer ham. Hanne Petersen skriver i sin trykte opposisjon at «Afhandlingen er et uttrykk for at den renæssance retorikken har haft igennem de seneste årtier nu ågså er nået til retsvidenskaben». Petersen viser til at etter Sombys mening er det noe galt med selve retsteorisprogets spill og «det er en teoriudviklingsoppgave at forsøke at modificere retsteorien, således at muntlig tradition får plads.»

Med glede gir vi den nordiske flokken alle disse inspirerende tekstene. Den nordiske flokken er i annen sammenheng (Enda en ny lusekofte til keiseren) beskrevet slik av Somby: «Flokken bestod av mennesker fra Finland, Danmark, Sverige, Norge og Island. Fremst gikk en isblond finne med intensblå morderøyne. Like bak finnen kom en svenske. Han var også blond, men mer gulblond. Øynefargen var mer i retning av sosialdemokratisk kommuneblå. Ved siden av svensken gikk en islandsk vikingkvinne. Hun hadde langt bronsjerødt hår og hadde grågrønne ulvinneøyne. Bak disse kom en nordmann. Han hadde krøllet hår, runde bollekinn og øynefargen hans var i rødt, hvitt og blått. Ved siden av nordmannen gikk en danske. Hans hårfarge var mer ubestemmelig, men øynene var blå med en ring av gule stjerner. Dansken gikk med et smil om munnen. Det var et prestesmil, som viste at i hvert fall dansken bekjente seg til den rettsrealistiske religion. Bakerst gikk en liten lappjævel. Han hade verken øyefarge eller hårfarge, men så mer ut som lappjævler flest, liten, hjulbeint, seig og mager.»

Den norske Retfærdsredaksjonen